

PRITARTA

Alytaus „Drevinuko“ mokyklos-darželio tarybos 2016-09-06 posėdyje, protokolo Nr. TP-2

PATVIRTINTA

Alytaus „Drevinuko“ mokyklos-darželio direktoriaus 2016 m. rugsėjo 15 d. įsakymu Nr. V-25/4

ALYTAUS „DREVINUKO“ MOKYKLOS-DARŽELIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mokyklos pavadinimas – Alytaus „Drevinuko“ mokykla-darželis.
2. Mokyklos-darželio identifikavimo kodas – 191054763.
3. Mokyklos-darželio teisinė priklausomybė – mokykla-darželis yra Alytaus miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga, turinti viešojo juridinio asmens statusą, ūkinį, finansinį, organizacinį ir teisinį savarankiškumą, savo anspaudą, atributiką, sąskaitas banko įstaigose.
4. Mokyklos-darželio grupė ir tipas – bendrojo ugdymo mokykla.
5. Mokykla-darželis vykdo formalųjį ir neformalųjį švietimą.
6. Mokyklos-darželio mokymo kalba – lietuvių.
7. Mokyklos-darželio buveinė – Topolių g. 19, LT – 63331 Alytus. Telefonas – 8 (315) 70 525; el. paštas – drevinukodm@drevinukas.alytus.lm.lt
8. Vaikai ir jų poreikiai. Darželyje ugdomi 2-6 metų vaikai, kurie paskirstyti į 4 grupes pagal amžių. Vaikai, turintys specialiųjų ugdymo poreikių dėl judesio ar padėties ar kitų sutrikimų, yra pilnai integruojami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupėse. Šiems vaikams būtinas judėjimo ir sveikatinimo sąlygų sudarymas.

Mokykloje-darželyje sudaromos sąlygas skirtingų gebėjimų vaikams tobulintis meninėje veikloje: dailės, muzikos ir šokio.

Įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo programą, bus užtikrintas bendravimo su bendraamžiais, fizinio ir psichinio saugumo, pažinimo, saviraiškos poreikių tenkinimas per vaiko kompetencijų ugdymą. Sudarytos geros sąlygos visų vaikų ugdymui, tobulėjimui ir saviraiškai.

9. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. „Drevinuko“ mokykloje-darželyje dirba ikimokyklinio ugdymo auklėtojai, priešmokyklinio ugdymo pedagogai, turintys vyresniojo ikimokyklinio ugdymo auklėtojo kvalifikacines kategorijas, 1 ikimokyklinio ugdymo auklėtojas metodininkas, meninio ugdymo pedagogas. Įstaigoje dirba kvalifikuota specialistų komanda: logopedas, specialusis pedagogas, socialinis pedagogas, kineziterapeutas ir masažuotojas. Pedagogų ir specialistų gebėjimai ir žinios užtikrina kokybišką ir visapusišką vaikų ugdymą darželyje.

10. Švietimo teikėjo savitumas. „Drevinuko“ mokykla-darželis yra netoli miesto centro apsupta 3-jų mokyklų: Jotvingių ir Šv. Benedikto gimnazijų ir Vidzgirio pagrindinės mokyklos. Netoli yra Centrinės bibliotekos vaikų skyrius ir Jotvingių vaikų žaidimų parkelis.

Mokykla-darželis turi savo tradicijas ir nuolat jas tobulina. Grupėse veikla vyksta per pasirinktą etninės kultūros kryptį, kuri susijusi su dzūkų krašto tradicijomis. Bendradarbiaujame su vaikų poete Zita Gaižauskaite.

Mokykloje-darželyje diegiamos ugdymo turinio naujovės vaikų emocinei, socialinei ir humanistinei patirčiai įgyti. Įgyvendiname projekto metodą.

11. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Darželį lanko vaikai iš Vidzgirio mikrorajono. Nemažai vaikų yra iš kitų miesto mikrorajonų ir aplinkinių Alytaus rajono seniūnijų

kaimų: Radžiūnų, Užubalių, Jurkonių, Užupių ir Jurgiškių. Tėvų pageidavimu darželyje veikia dailės ir šiuolaikinių šokių būreliai.

Pirmenybę teikiamas visuminiam ir integruotam vaikų ugdymui. Užtikrinamas vaikų spontaniškos, išprovokuotos bei auklėtojos organizuotos, laisvai vaikų pasirenkamos veiklos santykis. Žaidimas – pagrindinė vaiko veiklos sritis, per kurią pažįstamas pasaulis. Vaikai ugdomi tautinių tradicijų dvasia, rūpinamasi ugdytinių ryšiu su juos supančia aplinka. Ugdoma ir skatinama vaiko saviraiška. Ypatingas dėmesys skiriamas vaiko fizinės ir psichinės sveikatos stiprinimui.

12. Ugdymo filosofija. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983) 12 straipsnyje teigiama, kad „valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laivai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais; be to, vaiko pažiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, skiriama daug dėmesio <...>. Vadovaujantis šia nuostata programa bus orientuota į vaiko teisę dalyvauti priimant su savo gyvenimu susijusius sprendimus. Tame pačiame dokumente 29 straipsnyje teigiama, kad vaiko lavinimo tikslas turi būti kuo visapusiškiau ugdyti asmenybę <...>, vaiko pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui, kalbai ir vertybėms <...>, pagarbą gamtai. Programoje daug dėmesio bus skiriama vaiko kompetencijų, etniniam ugdymui, ugdoma pagarba žmogui ir gamtai, kultūrinėms vertybėms.

Programoje siejamos kelios filosofinės ugdymo kryptys. Remiantis ekologine raidos kryptimi pabrėžiama gamtinės, socialinės ir kultūrinės aplinkos įtaka vaiko ugdymuisi. Svarbiausias šios krypties uždavinys – bendravimo ir partnerystės su šeima, gimine, bendruomene plėtojimas. Orientuojantis į humanistinę ugdymo kryptį ypač pabrėžiama vaiko saviraiškos galimybių svarba ugdymo procese. Vadovaujantis egzistencialistine ir fenomenologine filosofine kryptimi ugdomas savęs suvokimas, bendradarbiavimo įgūdžiai, vaikui pagal galimybes suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė.

Programa peržiūrima kas 2-3 metus ir atnaujinama esant poreikiui.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

13. Ikimokyklinio ugdymo programos turinys grindžiamas šiais principais:

13.1. Tautiškumo. Ugdymo turinys orientuotas į vaiko etninio ugdymo poreikių tenkinimą. Etninis ugdymas atspindi visose ugdymosi kompetencijose. Ugdymo turinyje atskleidžiamas žmogaus ryšys su gamta ir laiko ritmais, dzūkų papročiai, tradicijos, kultūrinis paveldas, ugdoma vaiko pagarba gamtai ir gyvybei, Tėvynei.

13.2. Pilietiškumo. Ugdymo turinyje keliami klausimai: „Kas aš esu?“, „Ką aš turiu?“, „Ką aš myliu?“, „Kodėl?“. Labai svarbu nuo pat mažumės ugdyti klausinėtojo nuostabą, susižavėjimą, pagarbą, nepakantumą ir siekimą ginti savo mažąjį turėjimo lauką nuo tų, kurie nori jį prišiukšlinti ar pasityčioti iš jo. Padėti vaikui suvokti, kad jis yra lietuvis, Lietuvos žemės žmogus. Organizuoti šventes, susijusias su vaikų tėvais arba namais.

13.3. Atvirumo specialiųjų poreikių vaikams. Ugdymo filosofijoje atspindi tolerancija kitokiam nei visi, pagarba vaikų skirtumams; kaip pritaikomas ugdymo turinys specialiųjų poreikių kompetencijoms plėtoti; kaip pritaikoma ugdymo aplinka atsižvelgiant į vaiko galimybes.

13.4. Prieinamumo. Vaikai ugdomi nuo 2 iki 6 metų. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į jų amžių, patirtį, gebėjimus ir galimybes, fizines ir dvasines savybes, raiškos būdus, individualius poreikius ir polinkius. Daug dėmesio skiriama vaikų veiksenai, kurią pasirenka patys vaikai. Ugdymo turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje aplinkoje augančiam vaikui. Vaikams suteikiamos galimybės bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais, įgyti pasitikėjimo savimi.

13.5. Integralumo. Ugdymo turinys orientuotas į vaiko kompetencijų ugdymą, kurių pagrindas – vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių bei patirties sklaida. Ugdymas vyksta integruotai, garantuojama vaiko pažinimo, saviraiškos, psichinio ir socialinio ugdymo darna, vaiko asmenybės harmoningas skleidimasis, visuminis pasaulio suvokimas.

13.6. Vertybinių nuostatų ugdymo. Padedama vaikui visa, kas jį supa, įprasinti per dorovines žmogaus nuostatas į pasaulį. Ugdomas savarankiškas, doras, kūrybingas, atsakomybę jaučiantis žmogus, gebantis bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, gerbiantis kitaip mąstančius, kitokios išvaizdos žmones.

13.7. Individualumo. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į individualias vaikų savybes, vaikų patirtį. Suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė, pripažįstama vaiko teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį, asmeninę patirtį. Taikomos įvairios priemonės, metodai, individualaus ir nedidelėmis grupelėmis ugdymo formos.

13.8. Tęstinumo. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko patirtį, įgytą šeimoje, vaikų amžių, ikimokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius. Ugdymo turinys kiekvienais amžiaus tarpsniais pamažu sudėtingėja, pateikiamos vis sudėtingesnės situacijos, nagrinėjamos vis sudėtingesnės problemos, įgaunama vis daugiau pažinimo, informacijos.

13.9. Tikslingumo ir veiksmingumo. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į ikimokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius, į Alytaus regiono kultūrinės tradicijas, orientuotas į šiuolaikinę vaikystės sampratą. Ugdymas grindžiamas vaikui prasmingais faktais, procesais, situacijomis ir sistemingai vertinamas, analizuojamas, atnaujinamas pagal poreikius, bet ne rečiau kaip kas treji metai.

13.10. Meniškumo. Ugdymo turinyje daug dėmesio skiriama vaiko socialinei patirčiai ir įgūdžiams, emocijoms ir jų raiškai menu: muzika, daile, šokiu, vaidyba.

III SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

14. Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.

15. Uždaviniai:

15.1. garantuoti saugią ir turiningą aplinką, sudaryti sąlygas specialiųjų ugdymosi poreikių tenkinimui.

15.2. atsižvelgiant į vaiko poreikius, gebėjimus, galias bei lūkesčius, skatinti jį kaupti naują patirtį, tyrinėti, eksperimentuoti, išbandyti naujas veiklos formas bei pažinimo būdus, mokyti spręsti problemas ir dalyvauti įstaigos gyvenime.

15.3. ugdyti neišplėtotą vaikų kalbą kaip saviraiškos, bendravimo, pažinimo priemonę. Skatinti komunikacinius, informacinius ir socialinius sugebėjimus.

15.4. panaudoti turimą kompensacinių ir korekcinų priemonių kompleksą, sergėti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, garantuoti jo saugumą, padėti adaptuotis naujoje ugdymosi aplinkoje, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį, palengvinti specialiųjų poreikių turinčių vaikų socializaciją.

15.5. kurti partneriškus tėvų (globėjų) ir įstaigos bendruomenės santykius, formuoti demokratines tėvų nuostatas, teikti kvalifikuotą metodinę pagalbą.

15.6. kiek įmanoma daugiau kalbėti vaikams apie Alytų, Lietuvą, leisti vaikams susitapatinti, išgyventi bent keletą istorinių epizodų, iš kurių ir lipdomas mūsų tautinis savitumas.

IV SKYRIUS

UGDYMO TURINYS

Ugdymo turinys išdėstomas apimant visas vaikui reikalingas kompetencijas: socialines, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo ir menines.

Ugdymo turinys įgyvendinamas vaiko viso buvimo grupėje metu: jam tvarkantis, valgant, ruošiantis ilsėtis, lauke, bendraujant su pedagogu ar grupės svečiais, žaidžiant, dalyvaujant pedagogo organizuojamoje veikloje.

Įgyvendinant ugdymo turinį, labai svarbu pedagogui ugdymo procesą organizuoti patraukliai, džiaugsmingai, skatinant pažinimo motyvą, kūrybiškumą.

Ugdymo turinys pritaikomas pagal kiekvieno vaiko ir bendrą grupės lygį.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

UŽDAVINIAI:

1. Užmegzti artimą emocinį ryšį su vaiku, sudaryti sąlygas ugdytis saugiam jo prierašumui.
2. Skatinti vaiką reikšti įvairias emocijas bei jausmus ir atsakyti į kito jausmų raišką.
3. Palaikyti gyvą vaiko domėjimąsi viskuo, kas jį supa, sudarant galimybę tyrinėti judesius.
4. Skatinti vaiko iniciatyvą ir aktyvumą, siekti patirti sėkmę, suprantant, kad svarbiausia pats žaidimo procesas, o ne jo rezultatas.

2–3 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Kas aš? Aš ir kiti žmonės	<ul style="list-style-type: none"> • Suvokti savąjį „aš“; • atsiliepti pašauktas vardu; • prisistatyti kitiems pasakius apie save „aš berniukas“, aš mergaitė“, pasakyti savo vardą); • suprasti žodžius „galima“, „negalima“, „reikia“, „nereikia“ ir pratinti atitinkamai elgtis; • vartoti pasisveikinimo, atsisveikinimo, padėkos žodžius.
Bendravimas su suaugusiais ir vaikais	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti vienas šalia kito, pratinti draugiškai dalintis žaislais; • pasidžiaugti gerais poelgiais; • pereiti nuo individualaus žaidimo prie grupinio; • ugdyti teigiamus emocinius santykius su žmonėmis, meilę motinai ir artimiesiems; • atlikti suaugusiųjų prašymus; • būti atidiems su kitais vaikais, juos užjausti, mokėti dalintis žaislais, kartu žaisti; • gerais pavyzdžiais parodyti blogo elgesio pasekmes; • skirti gera ir bloga, pastebėti, pasidžiaugti; • sudaryti situacijų žaisti, būti kartu; • skatinti norą padėti suaugusiesiems, dirbantiems kokį nors darbą; • pratintis kartu su suaugusiais atlikti elementarias darbinės užduotis; • ugdyti pasitenkinimą gerai atliktu darbu; • pratinti emociškai reaguoti į įvairaus pobūdžio muzikos garsus, dailės ir grožinės literatūros kūrinius, išreikšti jų nuotaiką.
Aplinkos daiktai ir visuomeninio gyvenimo reiškiniai	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti domėtis aplinkos daiktais, pastebėti jų išdėstymo tvarką; • tinkamai elgtis su žaislais ir kitais grupės daiktais; • pratinti tinkamai elgtis grupėje, namie, gatvėje; • grupėje prižiūrėti žaislus, palaikyti švarą; • supažindinti vaikus su transportu, pratinti skirti mašinų spalvas, dydį.

UŽDAVINIAI:

1. Skatinti vaiko gebėjimus suvokti save ir kitus, savo vietą šeimoje, vaikų grupėje, ryšius su bendruomene, kai kuriuos socialinius ir kultūrinius reiškinius;
2. Skatinti gebėjimą būti kartu su kitais, bendrauti, bendradarbiauti, draugauti, spręsti kasdienines problemas;
3. Skatinti pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmus, sėkmės pajautimą, savigarbą;
4. Mokyti įveikti gyvenimo sunkumus, padėti sau bei kitiems gerai jaustis;
5. Siekti, kad vaikas mylėtų savo gimtinę Lietuvą, didžiutęsi ja, gerbtų jos simbolius, ugdyti tautiškumą, patriotiškumą, meilę savo kraštui.

3–6 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Savojo „aš“ suvokimas	<ul style="list-style-type: none">• Žinoti savo vardą, pasakyti savo, kitų vaikų, suaugusiųjų vardus;• skirti berniuką nuo mergaitės;• žinoti, jog tą patį vardą gali turėti keli žmonės;• suvokti savo svarbiausius poreikius, kai kuriuos elgesio būdus;• gebėti įvertinti savo ir aplinkinių elgesį;• jaustis mylimam ir vertam meilės, svarbiam;• jaustis geram ir stengtis būti geram;• suvokti savo pojūčius, teigiamas savybes, pasitikėti savimi ir savo gebėjimais, išreikšti savo savijautą, poreikius, riboti savo įgeidžius bei norus, tikėti, kad galima tapti dar geresniu;• savo savijautą išreikšti kitiems priimtinais būdais, pasitikėti savimi, savo gebėjimais, gerbti save, tesėti savo žodį, atlikti įsipareigojimus, suvokti fizinius kūno trūkumus;• suvokti vardų prasmę, gebėti įvardinti ne tik žmones, bet ir gyvūnus; suvokti asmeninių daiktų paskirtis;• susitaikyti su tais fiziniais trūkumais, kurių negalima įveikti; tikėti, jog fiziniai trūkumai netrukdo būti geram, oriam, sąžiningam, vertam suaugusiojo ir draugų meilės bei pagarbos.
Aš ir aplinkos daiktai	<ul style="list-style-type: none">• Atpažinti savo drabužėlius, daiktus, žaislus;• grupėje turėti vietą savo asmeniniams daiktams;• skirti, saugoti ir tausoti asmeninius ir kitų žmonių daiktus, jausti skirtumus tarp savo ir bendrų žaislų;• skirti berniukų ir mergaičių drabužėlius, suaugusių žmonių aprangą nuo vaikų aprangos;• pratinti tinkamai elgtis su savo ir kitų daiktais.
Mano kūnas ir jo paslaptys	<ul style="list-style-type: none">• Žinoti kūno sandarą (galva, akys, ausys, nosis, rankos, kojos), atkreipti dėmesį į atskiras kūno dalis rengiantis, sukiojantis, prausiantis, žaidžiant pirštukais;• suvokti, kad kūnas juda erdvėje (lėtai, greitai, pirmyn, atgal);• suvokti, kad kūno judesiai reikalingi atlikti įvairias funkcijas (rankos – piešti, konstruoti, apsirengti ir kt.);• lyginti plaštakų, pėdų antspaudus, lyginti su kitų šeimos narių, gyvūnų antspaudais;• pajusti raumenų jėgą ir vikrumą traukiant virvę, pakeliant daiktus;• tyrinėti, kaip keičiasi kūnas priklausomai nuo amžiaus, lyties, suvokti skirtumus tarp kūdikio, vaiko ir suaugusio žmogaus;

<p>Savijauta ir ketinimai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lyginti save su panašaus amžiaus gyvūnais. • Įvardinti kai kurias vidines savo būsenas („man liūdna“, „man linksma“ ir kt.); • suvokti, kad kitas žmogus negali žinoti, ar tu alkanas, ar sotus, kur tau skauda, kol jam nepasakai; • suvokti, jog mintis, jausmus ir kita būtina reikšti kultūringai, tam tikromis įprastomis formomis; • suprasti, ką valgyti naudinga, o ką – ne, suvokti vaisių ir daržovių naudą, saldumynų pertekliaus žalą; • žinoti bent vieną pagalbos draugui, ligoniui būdą, pranešti suaugusiam apie kitą asmenį ištikusią bėdą; • bandyti sulaikyti draugą nuo rizikingo poelgio; • suvokti, kad kūnas vystosi ir keičiasi (gimsta, sensta, miršta); • suvokti, kas bendra ir skirtinga tarp „aš“ – kūdikio, vaiko ir būsimo suaugusiojo, senelio, lyginti save su kitais šeimos nariais; • numatyti poelgių pasekmes sau ir kitiems.
<p>Mano šeima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kalbėtis su draugais, auklėtoja apie savo šeimą, namų aplinką, išreikšti savo jausmus šeimos nariams; • pratintis suvokti savo šeimos sudėtį, pasiskirstymą pareigomis; • žinoti, kad šeimoje tenkinami saugumo, bendravimo poreikiai; • gilinti supratimą apie šeimą, jausti pagarbą ir meilę savo artimiesiems; • vaidinti šeimos narius, juos piešti; • suprasti, kad tėvų uždirbti pinigai skiriami įsigyti maistui, drabužiams, žaislams ir kt.; • gilinti supratimą apie tradicijas, šventes; • tyrinėti šeimos istoriją, papročius, kodėl vienos šeimos laikosi vienu ar kitu papročiu; • aptarti kartų bendravimą šeimoje.
<p>Draugai ir draugystė</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Įgyti supratimą apie draugus ir draugystę, kaimynus ir kaimynystę, juos gerbti, derinti su jais savo norus ir veiksmus; • pasakyti kiemo, darželio draugų vardus, kaimynus; • pratintis pagelbėti draugui, naujokui, pasidalinti su jais savo žaislais, pastebėti jų savijautą; • žinoti, kaip galima susidraugauti (mandagiai pasisveikinti, tinkamai elgtis ir kt.); • norą bendrauti parodyti šypsena, mimika, kalba, pasiūlyti kartu žaisti; • suprasti, kad draugai atrodo įvairiai (vienas aukštas, kitas žemas, vienas su akiniais, kitas be jų ir kt.); suprasti, kad draugų būdo ypatybės gali skirtis ir gali būti panašios; • domėtis draugų pomėgiais, interesais, gerbti draugus ir kaimynus, padėti vienišiesiems ir pavargusiems, juos užjausti; • suprasti, kas stiprina draugystę, palankiai priimti kitų draugiškumą; • gerbti draugus ir draugystę; • palankiai priimti kitų draugiškumą; • atjausti vienišus senelius, toleruoti kitaip mąstančius, atrodančius žmones, kaimynus;

	<ul style="list-style-type: none"> • žinoti, kad draugai gali būti vaikai ir suaugusieji; • išsakyti ir bandyti išreikšti savo jausmus, nuomonę, sumanymus.
Namai ir kita įprasta aplinka	<ul style="list-style-type: none"> • Suvokti, kas yra kaimynai; • ugdyti supratimą, kad su kaimynais reikia būti pakantiems, jautriems; kito žmogaus jausmai, nuomonė verti pagarbos; • gilinti supratimą, kad žmonės skirtingi: vyrai ir moterys, vaikai, jie skiriasi savo išvaizda, drabužiais, gyvenimo būdu; • žmonės turi jausmus ir emocijas, skirtingai jaučia, mąsto (gali džiaugtis ir pykti, būti laimingi ir nelaimingi, turėti savo nuomonę); • plėsti vaikų supratimą, kad žmonių išvaizda priklauso nuo amžiaus, sveikatos, tautybės; žmonių išvaizda keičiasi keičiant šukuoseną, rūbus, augant, senstant; • žmonės gyvena skirtingai: skiriasi jų kambariai, baldai; • kaimyninės tautos – latviai, baltarusiai, lenkai; • žmonės keliauja po Lietuvą ir į kitas šalis įvairiomis susisiekimo priemonėmis (traukiniais, laivais, lėktuvais); seniau keliavo vežimais, rogėmis, raiti.
Mano gimtinė:	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti pažinti savo gyvenamąją vietą, domėtis savo namais, darželiu; • pažinti gimtąjį miestą, jo gamtą; • suvokti dzūkų krašto šventes, papročius, tradicijas; • sužinoti artimiausių miestelių, kaimų, ežerų, upių, piliakalnių pavadinimus, išgirsti pasakojimus apie jų atsiradimus; • sužinoti apie iškilius savo krašto žmones; • sužinoti apie gimtosios vietovės praeitį; • plėsti žinias apie Lietuvą, supažindinti su regionais, skirtingomis tarmėmis, skirtingais tautiniais drabužiais; • dalyvauti tautos šventėse, žinoti tautos simbolius – vėliavą, herbą. Žinoti Tautinę giesmę.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

UŽDAVINIAI:

1. Sudaryti saugią, sveiką augimo bei judėjimo aplinką.
2. Formuoti vaiko asmens higienos ir mitybos kultūros įgūdžius.
3. Tenkinti vaiko judėjimo poreikį, palaikyti jo fizinį aktyvumą.
4. Puoselėti individualias fizines galias: judrumą, vikrumą, drąsumą.
5. Stiprinti vaiko organizmą, didinti jo atsparumą aplinkos veiksniams.
6. Ugdyti saugaus elgesio artimiausioje aplinkoje įgūdžius.

2–3 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Kultūrinių-higieninių įgūdžių ugdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdyti asmens higienos įgūdžius ir įpročius: <ul style="list-style-type: none"> - mokyti savarankiškai plauti rankas; - taisyklingai valgyti šaukštu ir gerti iš puodelio; - mokyti naudotis servetėle, nosine, - pratinti savarankiškai valgyti; • plėsti vaikų supratimą apie artimiausius aplinkos daiktus

	<p>(muilas, šukos, rankšluostis), pratinti juos naudoti pagal paskirtį;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ugdyti gebėjimą žinoti savo daiktų vietą (rūbų spintelę, vietą prie stalo, rankšluosčio vietą); • pratinti nusirengti ir apsirengti drabužėlius tam tikra tvarka (suaugusiajam padedant), gražiai juos susitvarkyti; • siekti, kad vaikai stebėtų ir prižiūrėtų savo išorę, pastebėtų netvarką ir stengtųsi susitvarkyti; • ugdyti mitybos kultūros įgūdžius ir įpročius: <ul style="list-style-type: none"> - pratinti tvarkingai valgyti, - gerai kramtyti maistą, - vlgant pasilenkti prie lėkštės, - keltis nuo stalo tik pabaigus valgyti, - pavalgius tyliai pastumti kėdutę, padėkoti
<p>Fizinio vystymosi skatinimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tenkinti vaiko poreikį judėti, palaikyti jo fizinį aktyvumą sudarant saugią, sveiką augimo ir judėjimo aplinką; • skatinti vaiko fizinį aktyvumą, teikiantį mažyliui žvalumą, spartumą, džiugius išgyvenimus; • pratinti išlaikyti pusiausvyrą, tiksliai derinti judesius, veiksmus; • mėgdžioti suaugusiojo parodytus veiksmus, skatinti judėjimą su žaislais bei priemonėmis; • žadinti vaiko savarankiškumą ir aktyvumą judant, žaisti šalia draugo imituojuant, vaizduojant; • pratinti judėti nuo įgimtų savaiminių judesių iki valingo, tikslingo ir koordinuoto judesio; • lavinti kūno raumenis, tobulinti siekimo, traukimo, griebimo bei metimo įgūdžius; • puoselėti vaiko individualias fizines galimybes: judrumą, vikrumą, drąsumą, aktyvumą; • skatinti įvaldyti vis naujus judėjimo būdus, sudaryti sąlygas juos kartoti ir laisvai judėti; • ugdyti norą išreikšti save mimika, veiksmu, judesiu.
<p>Vaiko saugumo artimiausioje aplinkoje užtikrinimas:</p> <p><u>Socialinis saugumas</u></p> <p><u>Psichologinis saugumas</u></p> <p><u>Fiziologinis saugumas</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Padėti adaptuotis naujoje aplinkoje, supažindinti su grupės kolektyvu; • pratinti gražiai žaisti vienas šalia kito; • mokyti saugiai elgtis grupės aplinkoje, neužgauti šalia esančio; • mokyti laisvai jaustis erdvėje, artimiausioje aplinkoje. • Ugdyti pasitikėjimą savo jėgomis; • siekti, kad vaikai pasakytų, kaip jaučiasi (gerai ar blogai); • ugdyti šiltus santykius su suaugusiais bei kitais vaikais. • Sugebėti valdyti savo kūną einant, bėgant ir judėti išvengiant įvairių kliūčių; • saugiai naudotis priemonėmis, žaislais, skirtais aktyviam judėjimui;

	<ul style="list-style-type: none"> • skatinti pažinti savo kūną; • pakankamai laiko praleisti gryname ore.
--	--

UŽDAVINIAI:

1. Palaikyti ir žadinti vaikų poreikį judėti, stiprinti fizinę ir psichinę vaiko sveikatą, skatinti fizinį aktyvumą.
2. Suteikti vaikui elementarių žinių apie savo kūną, sveikatą, fizines galimybes, tenkinant svarbiausius žmogaus poreikius.
3. Stiprinti vaiko organizmą, didinti jo atsparumą aplinkos veiksniams.
4. Ugdyti vaiko asmens higienos, sveikos mitybos, saugaus elgesio gamtoje, artimiausioje aplinkoje ir saugaus eismo įgūdžius.
5. Ugdyti vaikų meilę sportui ir kūno kultūrai.
6. Padėti šeimai formuoti saugios ir sveikos gyvensenos įgūdžius.

3–6 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Asmeninį saugumą lemiančių veiksnių suvokimas: Žmogaus gyvybė ir sveikata didžiausia vertybė	<u>Socialinis saugumas</u> <ul style="list-style-type: none"> • Padėti suvokti, kad saugumu ir sveikata turi rūpintis pats vaikas; • suteikti žinių ir padėti įsiminti kur reikia kreiptis pagalbos atsitikus nelaimėi, susirgus, jei yra skriaudžiamas ar patiria prievartą; • ugdyti supratimą, kaip augti sveikam ir saugiam, kaip išvengti žalingų įpročių ir veiksnių, nesekant blogu pavyzdžiu; • ugdyti gebėjimą suprasti savo sveikatos būklę, atsargiai elgtis su vaistais, buitinėmis, cheminėmis medžiagomis; • palaikyti vaiko nuostatą ir pastangas atsispirti pagundoms, elgtis pagal supratimą, kas yra gera ir kas bloga.
Gebėjimas gyventi tarp žmonių	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus geriau pažinti šalia esantį, jausti atsakomybę už savo ir kitų saugumą; • ugdyti palankumo kitiems žmonėms nuostatą; • padėti suprasti kaip elgtis pasiklydus ar išsigandus; • atkreipti dėmesį, kaip svarbu žinoti savo vardą, pavardę, adresą ir kodėl.
Saugaus elgesio gatvėje ugdymas	<ul style="list-style-type: none"> • Suteikti žinių apie saugų elgesį gatvėje; • supažindinti su saugaus eismo taisyklėmis, kelio ženklais, šviesoforu.
	<u>Psichologinis saugumas</u> <ul style="list-style-type: none"> • Ugdyti vaiko pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais bendraujant su kitais; • skatinti vaiko suvokimą, kad kiekvienas privalo atsakyti už savo poelgius ir veiksmus, numatyti poelgių pasekmes, mokyti riboti kai kuriuos norus ir įgeidžius; • skiepyti užuojautos ir pagalbos supratimo jausmą.
	<u>Fiziologinis saugumas</u> <ul style="list-style-type: none"> • Plėsti vaikų supratimą apie asmens higienos reikalavimus, jų laikymosi svarbą, skatinti rūpintis savo kūnu, mokyti,

	<p>kaip jį prižiūrėti ir saugoti;</p> <ul style="list-style-type: none"> • suteikti vaikams žinių apie sveiką ir saugią mitybą, maisto naudą organizmui, išaiškinti, ką galima ir ko negalima valgyti, plėsti supratimą apie mitybos kultūrą; • plėsti suvokimą apie saugumą gamtoje, joje tykančius pavojus ir sveikatai kenksmingus veiksnius, mokyti kaip jų išvengti; • gilinti žinias apie saugų elgesį darželyje ir artimiausioje jo aplinkoje: grupėje, salėje, aikštelėje, žaidžiant ir sportuojant, naudojantis fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais; • suteikti vaikams žinių apie gaisro saugą: koku numeriu skambinti, kaip elgtis su ugnimi, kaip ją gesinti; • plėsti žinias apie saugų naudojimąsi techninėmis priemonėmis, įrankiais, prietaisais, išsiaiškinant, kokie pavojai slypi neteislingai jais naudojantis. • padėti vaikui pažinti savo fizines galimybes, savo kūną ir teigiamai vertinti.
<p>Išraiška ir saviraiška judesiu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vaizduoti visą judėjimo vyksmą, laisvai išreikšti vidinius jausmus, įspūdžius ir išgyvenimus, skatinti saviraišką savo kūnu, poza, judesiu, mimika; • ieškoti ekstreminių judesių, neįprastų pozų, išlaikyti kūną nejudrumo, rimties būsenoje. • kelti teigiamas emocijas ir jausmus per judesį, veiksmą, skatinti fizinį aktyvumą. • gebėti išsikrauti susikaupus emocinei įtampai, pasirinkti fiziškai aktyvią veiklą, judėti savitai, originaliai, klausantis vidinės pajautos. • skatinti kūrybinę improvizaciją ir saviraišką judesiu, koordinuoti judesius muzikos ritmu, puoselėti dvasines vertybes. • išsiugdyti tvirtą ir laisvą ritmo pojūtį, derinti pagrindinius judesius ir kūrybinę saviraišką. • padėti įsitraukti į pantomimą, kurti savo interpretacijas. • pajusti, kaip išreikšti emocijas, pojūčius, nuotaiką judesiu, raiškiu gestu, ritmišku ar laisvu judėjimu.
<p>Fizinių kūno galimybių lavinimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ėjimas • Bėgimas 	<ul style="list-style-type: none"> - lėtai, greitai, nurodant kryptį; - ant kulnų, pirštų galų; - apeinant daiktus; - perlipant kliūtis; - poromis; - persirikiuojant; - įkalnėn; - nuokalnėn; - ėjimas keturiomis, „antele“ ir t.t.; - sumažintu atramos plotu; - perėjimas nuo ėjimo prie bėgimo.

<ul style="list-style-type: none"> • Šuoliai • Laipiojimas • Ropojimas • Šliaužimas • Mėtymas 	<ul style="list-style-type: none"> - įvairiu tempu; - įvairiais būdais (zigzagais, vingiuotai, ratais ir t.t.); - tarp įvairių daiktų, išlaikant pusiausvyrą; - paskui auklėtoją ir išsisklaidžius; - išlaikant atstumą; - pašokant; - per suolelį; - salėje, lauke, sveikatos taku; - estafetės. - ant abiejų kojų vietoje, judant pirmyn; - nušokant nuo nedidelio paaukštinimo; - per nedidelę kliūtį; - vieną ar kelias kliūtis; - iš lanko į lanką; - keičiant kryptį (ratu, į šoną, į nurodytą vietą, aplink save); - nuo kojos ant kojos; - pagal muzikinį ritmą, tempą; - į tolį. - derinant kojų ir rankų judesius; - perlipant daiktus; - gimnastikos sienele; - virve; - kopėtėlėmis; - nuožulnia lenta; - naudojant paralonines priemones; - lauko sportiniais įrengimais. - keičiant kūno padėtį (remiantis plaštakomis–keliais, plaštakomis–pėdomis ir t.t.); - sumažintu atramos plotu (pvz. suoleliu); - pro puslankius (įvairaus aukščio). - grindimis; - pralendant pro suolelį; - šliaužti, ropoti tuneliu. - abiem rankom, - viena ranka, - pasišokėjus, - į taikinį (horizontalų ir vertikalų), - vienas kitam, - įvairių priemonių mėtymas, - pakaitomis kaire-dešine ranka, - įvairaus svorio ir dydžio priemonių mėtymas, - abiem rankomis iš už galvos, - kamuolio varymas rankomis ir kojomis.
Vaikų fizinės sveikatos saugojimas ir stiprinimas	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatyti dienos ritmą atitinkantį vaikų amžių; • organizuoti pasivaikščiojimus gryname ore, po darželio teritoriją, sveikatingumo taku, išvykos į gamtą, ekskursijos; • taikyti oro ir vandens procedūras (patalpų vėdinimas,

	<p>burnos skalavimas, rankų plovimas, vaikščiojimas basomis patalpoje ir lauke, kojų apsipylimas drungnu vandeniu, kvėpavimo pratimai);</p> <ul style="list-style-type: none"> • žaisti žaidimus su smėliu ir vandeniu; • siekti, kad vaikų apranga ir avalynė atitiktų sezoniškumą; • organizuoti sveikatinimo dienas, sveikatingumo valandėles.
--	--

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

UŽDAVINIAI:

1. Tenkinti vaikų poreikį bendrauti ir pažinti pasaulį.
2. Padėti suvokti kalbos esmę.
3. Ugdyti sakininę kalbą.
4. Ugdyti estetinę kalbos nuostatą.

2–3 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> • Kartoja suaugusiųjų žodžius, frazes; • mimika, gestais vaikas geba išreikšti meilę, gerą nuotaiką, nerimą, pyktį; • žaisdamas bando kalbėti su savimi; • ieško daiktų, kuriuos auklėtoja įvardija konkrečiu pavadinimu (mašina, lėlė ir kt.); • pasako savo ir kitų vardus, klausinėja, atlieka nesudėtingus įpareigojimus; • vartoja žodžius, padedančius bendrauti.
Pradedą klausytis kito kalbos, ją suprasti, susikaupti	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi, tiria, kalbą natūraliai sieja su judesiu; • pratinasi susikaupti stebint daiktus, veiksmą; • emociškai reaguoja į skaitomus, deklamuojamus, sekamus, dainuojamus tautosakas, grožinės literatūros kūrinius; • skatinamas „žaidžia“ kalba, aiškinasi, atranda žodžių prasmes.
Pradedą kalbėti žodžiais, sakiniu, plečia savo žodyną	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas su žaislais, spontaniškai atkartoja matytus vaizdus, girdėtus garsus, žodelių junginius; • bando savo nuotaiką, emocijas, jausmus pavadinti žodžiu; • taria žodžius, susijusius su artimais aplinkos daiktais, žaislais, veiksmais; • pradeda kalbėti vienas su kitu, pavadina žaislus, veiksmus, prašo, siūlo; • bando nusakyti esminius daiktų požymius (didelis-mažas ir kt.), vartoja įvardžius (aš, tu ir kt.),rieveiksnius (čia, ten ir kt.).
Pradedą domėtis knygelėmis	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi paveikslėlių knygelėmis, paveikslėliais; • vartydamas, žiūrėdamas, stebėdamas paveikslėlių knygas, paveikslėlius, atranda žinomus daiktus, situacijas, reiškia savo emocijas, kartoja judesius, kalbą, bando keverzoti, paišenti; • klausosi sekamų pasakų, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių, eilėraščių.

UŽDAVINIAI:

1. Palaikyti ir skatinti vaiko norą bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis, turtinant ir plėtojant socialinę kultūrinę vaiko patirtį.
2. Plėsti ir gilinti intuityvų vaiko supratimą apie gimtosios kalbos (dzūkiškos tarmės) savitumą, ugdyti meilę ir pagarbą gimtajam žodžiui.
3. Sudaryti sąlygas ir pratinti naudotis kalba kaip universaliosia saviraiškos priemone – ugdyti vaiko gebėjimus reikšti mintis, jausmus, nuotaikas, pasakoti patirtus įspūdžius, reikšti savo nuomonę.
4. Ugdyti vaiko sakytinę kalbą. Skatinti kalbėti prasmingai, taisyklingai, raiškiai.
5. Skatinti vaiko norą pasakoti, klausinėti, atsakinėti, deklamuoti, žaisti žodžiais, garsais, taisyklingai juos tarti.
6. Bandyti išreikšti savo mintis įvairiais būdais: mimika, kūnu, judesiu, vaizdu, ženklų, žodžiu, vaidyba.

3-6 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Geba bendrauti su pažįstamais suaugusiais ir vaikais, įgyja komunikacinės patirties, sugeba išreikšti save	<ul style="list-style-type: none">• Nusiteikti bendrauti, ieškoti ryšio su kitais žmonėmis, įsijausti į jų išgyvenimus, pajusti nuotaikas, suprasti mintis;• rodyti norą bendrauti su mažai pažįstamais, nepažįstamais ir grupę atėjusiais žmonėmis;• suvokti, kad suaugęs žmogus šypsena, maloniu žvilgsniu, kalbinimu kviečia bendrauti;• suprasti, kad bendraamžiai kviečia bendrauti – aktyviai stebi kito vaiko veiklą, demonstruoja savo fizines galimybes, išradingumą, žaislų ir daiktų patrauklumą, kito vaiko iniciatyvą, pasirengimą veikti kartu;• diskutuoti įvairiais klausimais, bendraamžiams išdėstyti kilusią problemą, siekti ją išspręsti kartu.
Girdi šalia esančius, išlaiko dėmesingumą, suvokia teksto prasmę ir reikšmę	<ul style="list-style-type: none">• Klausantis pratintis išgirsti, išiklausyti ir suvokti kalbos prasmę, turinį, intonacijas, atkurti garsus (šlamesį, skambėjimą, gamtos garsus), kaitalioti balsus;• klausytis sekamų pasakų, padavimų, sakmių, skaitomų grožinės ir pažintinės literatūros kūrinių, deklamuojamų eilėraščių, muzikos įrašų;• pajusti įvairių tekstų stiliaus skirtingumą, rašytinės ir sakytinės kalbos stiliaus skirtingumą, suprasti samprotavimus, ginčą, komentavimą, pranešimą, instrukciją;• perimti, plėsti, gilinti kalbos garsų, žodžių, sakinių, tekstų reikšmių, prasmės suvokimą;• atkreipti dėmesį į kalbos garsines savybes, pajusti jų reikšmę prasmės perdavimui ir kalbos grožiui;• dėmesingai klausyti kalbančio draugo, suaugusio, jo nepertraukti;• suvokti mimikos komunikacinę prasmę, ją naudoti savarankiškai.
Pažinimo patirtį įprasmina bendrine kalba ar dzūkiška tarme	<ul style="list-style-type: none">• Kalbant siekti, kad būtum suprastas kitų, bandyti išreikšti savo nuomonę, idėjas, emocijas;• kalbėtis su grupės draugais, pedagogais, pasakoti patirtus įspūdžius, nutikimus, kurti išgalvotas istorijas, laisvai fantazuoti, bandyti apibūdinti jam patikusius daiktus reiškiniais;

	<ul style="list-style-type: none"> • deklamuoti eilėraščius, savo kalbą palydėti gestais, mimika, atpasakoti pasakėles, apsakymėlius, atkartoti priežodžius, patarles; • perimti etninės raiškos paveldą, didžiuotis tarmišku kalbėjimu.
Domisi knyga, parašytu žodžiu, simboliu	<ul style="list-style-type: none"> • Domėtis knygomis, paveikslėliais, parašytu žodžiu, įvairiais simboliais, bandyti juos pažinti, kopijuoti; • „skaityti“ knygeles vienas kitam; • bandyti žymėti daiktus įvairiais simboliais; • piešti ornamentus, spalvinti, lipdyti lavindamas smulkiuosius rankų raumenis. • suvokti, atpažinti, pavadinti ir savarankiškai parašyti kelias raides, kopijuoti savo vardą.

MENINĖ KOMPETENCIJA

UŽDAVINIAI:

1. Sukurti tinkamą aplinką laisvai, natūraliai muzikinei vaiko raidai šeimoje ir įstaigoje.
2. Vaiko erdvę praturtinti vertingais tautodailės, taikomosios, vaizduojamosios dailės kūriniais, jų atvaizdais, vaikų knygelėmis.
3. Sudaryti galimybę vaikui dalyvauti įvairioje dailės raiškoje.
4. Lavinti vaiko muzikalumą: sudaryti sąlygas kaupti, plėtoti muzikinius įspūdžius; lavinti jutiminį klausos aštrumą; plėtoti muzikinius gebėjimus ir skatinti muzikinę vaiko saviraišką.
5. Skatinti vaiko teigiamas emocijas.
6. Įjungti muziką į visą vaiko veiklą, siekiant įvairiapusio jo ugdymo.

2–3 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Dailė	<ul style="list-style-type: none"> • Susipažinti su meninės raiškos priemonėmis ir įvairiomis technikomis. • Piešti taškelius, brūkšnelius, didelius ir mažus apskritimus, spirales, vertikalias, horizontalias ir lenktas linijas, galvakojus. • Vaizduoti nesudėtingos formos daiktus, reiškinius. • Padėti orientuotis popieriaus lape – piešti lapo viduryje. • Gebėti skirti pagrindines spalvas, jas pavadinti. • Kurti įvairias formas, tapyti dėmes, dideles ir mažas, eksperimentuoti įvairiomis dailės priemonėmis: akvarele, guašu ir kt. medžiagomis. • Tapyti rankutėmis, pirštukais, porolonu, vatos gumuliukais, daryti stambius potėpius. • Bandyti vaizduoti, šampuoti pirštukais ir teptuku, iš popieriaus iškirptomis formomis, kosmetinėmis servetėlėmis, porolonu. • Pratinti aplikuoti: plėšyti popieriaus skiautes, patepti vieną pusę klijais, uždėti reikiamoje vietoje, prispausti. • Susipažinti su lipdymo priemonėmis: plastilinu, druskine tešla. • Ugdyti gebėjimą minkyti nedidelį plastilino kiekį, iš didesnio gabalo atskirti mažesnę, volioti ant lentelės, bandyti sujungti kelis gabalėlius. • Lipdyti lazdeles, mažus ir didelius rutuliukus, sujungti kelias

	<p>dalis, daugiau dalių (pvz., tvorelė, senis besmegenis), lipdyti riestainius, karoliukus, grandinėles.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirštukais ir pagaliukais išpausti duobutes, griovelius (pvz., lėkštutė, sausainis). • Suvokti erdvę – viršus, apačia – lipdant, pvz., senį besmegenį, paukštelį. • Kurti gupinius darbelius. • Stebėti kai kuriuos objektus, reiškinius (lyja, krenta lapai, sninga), atpažinti vaikų dailės darbeliuose, dailės kūriniuose; išvardinti, pasakyti, kokiomis spalvomis jie pavaizduoti. • Bandyti dailės priemonėmis išreikšti savo nuotaiką, išgyvenimus, emocijas. • Pastebėti paveikslėliuose, gamtoje, vaikų darbeliuose kontrastingus daiktus, reiškinių savybes (pvz., didelis-mažas, šviečia saulutė ir t.t.) • Pratinti darbelius atlikti švariai, džiaugtis jais, tikėtis suaugusiųjų pritarimo.
Muzika	<ul style="list-style-type: none"> • Klausyti gyvos muzikos ir įvairių įrašų. • Klausyti linksmų, liūdnu kūrinių, lietuvių liaudies dainų, lopšinių, žaidimų, paukščių mėgdžiojimų ir kt. garsų. • Ugdyti gebėjimą sukaupti dėmesį į tylą ir į įvairios nuotaikos muziką. • Klausyti atliepiant muziką judesiu, mimika, garsu. • Atpažinti jau išmoktas daineles ir žaidimus. • Dainuoti trumpas, vaikams lengvai suvokiamas daineles patogiu vaikams diapazonu (pvz., apie kiškutį, katinėlį, šuniuką ir pan.). • Daryti įvairius kvėpavimo pratimus žaidybine forma (pūsti balioną ir pan.), įvairius raiškios kalbos, muzikinio intonavimo pratimus (pvz., gegutės kukavimas, karvės mūkimas ir pan.). • Groti įvairiais vaikiškais muzikos instrumentais, skambančiais daiktais (pvz., akmenėliais, pagaliukais, kaladėlėmis ir pan.) ir kūno judesiais (pvz., ploto, trepsėti, caksėti ir pan.). • Pratintis sudaryti ratelį, eiti rateliu, atlikti įvairius judesius po vieną ir poroje. • Kartu su suaugusiu atlikti paprastas figūras: pritūpti, pašokti, palinguoti, sumažinti ar padidinti ratelį, apsisukti ir pan. • Improvizuoti gyvūnėlių, paukštelių, mechaninių daiktų judesius stovint, einant, bėgant pagal muziką. • Dalyvauti įvairiose šventėse, dainuojant, žaidžiant su suaugusiais ir kitais vaikais.

UŽDAVINIAI:

1. Sudaryti sąlygas įsitraukti į meninę veiklą, atsiskleisti joje ir pažinti save, tenkinti ir praturtinti prigimtinius poreikius grožiui, gėriui, geranoriškam bendravimui, emocinei ir fizinei iškrovai.

2. Plėsti ir kaupti įvairios meninės veiklos – muzikos, dailės, teatro, šokio – bei įvairių meno priemonių, medžiagų ir technikų naudojimo patirtį.

3. Žadinti vaiko tautinio tapatumo jausmą, praturtinant ir plėtojant šeimoje įgytą kultūrinę patirtį etninėmis meno vertybėmis (tautosakos, tautodailės, etnomuzikos ir kt.).

4. Gerbti dzūkų krašto tradicijas, papročius, pajauti kalendorinių švenčių, savo krašto dainų, žaidimų savitumą, įvairovę.
5. Meno priemonėmis – garsu, balsu, žodžiu, judesiu, linija, spalva, forma – jautrinti jutimus, stiprinti jų ryšius, žadinti vaizdinius, asociacijas.
6. Ugdyti vaidybos gebėjimus, skatinti raiškaus žodžio, dailės, muzikos, šokio patirtį, įvairiai pritaikyti dekoracijas, kurti personažų kostiumus.
7. Naudoti vaidybą saviraiškai, socialinės patirties, išpūdžių išraiškai.
8. Formuoti atitinkamas vaiko nuostatas per vertybinį santykį su muzika, diegti liaudies muzikos vertės suvokimą, panaudojant įvairius jos žanrus.
9. Supažindinti ir perteikti muzikos „kalbos“ ir rašto pradmenis.
10. Diferencijuoti darbą su itin gabiais vaikais ir skatinti jų siekimą toliau mokytis muzikos bei kitos meninės veiklos.

3–6 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Dailė	<p>Piešimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • eksperimentuoti su didelių matmenų medžiagomis ant didelių popieriaus lapų (medžio anglimi, kreida ir kt.), pagaliuku ant smėlio, sniego ir kt., kreida ant lentos linoleumo, asfalto ir kt. piešti laisvai plačiais mostais abiem rankom vienu metu arba pakaitomis; pratinti piešti įvairia technika; • duoti vaikams įvairias grafikos priemones ir medžiagas, kad eksperimentuodami atrastų įvairius raiškos būdus: įvairias linijas, dėmes, jų derinius – minkštu juodu pieštuku, flomasteriais ant balto popieriaus; • naudoti mišrią techniką; • piešti kreida ant drėgno storesnio popieriaus; • supažindinti su pagrindinėmis spalvomis; • reikšti linijomis meninius išpūdžius ir juos tobulinti; • leisti vaikui pačiam rinktis piešimo priemones ir temą; • supažindinti su „linksmomis“, „liūdnomis“, „šaltomis“ spalvomis; • maišyti dvi spalvas gaunant trečią; • orientuotis lape pagal vaizduojamus objektus; • piešti formas ornamentais; • piešiniuose naudoti regimos informacijos vaizdus: grafinius ženklus – raides, skaičius, rodykles; • piešti įvairias geometrines, laisvo kontūro formas (plaštakos, pėdos kontūrai); • bandyti linijomis, dėmėmis išreikšti metų laikus; • mėginti atkurti tai ką matė ir mato, prisiminė ar girdėjo informacijos metu; • pratinti saugiai elgtis su priemonėmis, jų neragauti, nesužeisti šalia esančio draugo; • kurti meninius projektus, pasidžiaugti kitų darbeliais, juos įvertinti, eksponuoti savo darbelius; <p>Tapymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • tapyti be dažų, su vandeniu ant popieriaus, sienos, šaligatvio ir kitur; • daryti koliažus; • papildyti tapytą darbelį realiomis medžiagomis (džiovintų

augalų dalimis, audiniu, siūlu ir kita);

- eksperimentuoti ant balto ir spalvoto (šlapio ir sauso) įvairaus formato popieriaus pirštu, teptuku, guašo dažais ar akvarele, atrasti įvairius raiškos būdus: potėpius, skirtingą faktūrą ir kt.;
- daryti darbelius, derinant įvairias technikas: tapymą su štapavimu, vaško kreideles su tapymu ir kt.;
- maišyti dvi spalvas, kad gautume trečią. Pratintis pažinti atspalvius (melsva, rožinė ir kt.);
- išvardyti ir pamatyti metų laikų spalvas;
- reikšti spalvomis meninius įspūdžius (muzikos, literatūrinio kūrinio);
- spalvomis reikšti nuotaiką (žmogaus, gamtos);
- dirbti atsargiai, laikytis asmens higienos ir saugos įgūdžių;

Aplikavimas

- mokyti kirpti, plėsti, lankstyti, klijuoti iš įvairaus (skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų) popieriaus įvairias plokščias ir pusiau plokščias formas, kad atrastų plokščių formų ir faktūrų įvairovę;
- dėlioti ornamentą iš geometrinės ir netaisyklingos formos detalių, priklijuoti;
- puošti pačių padarytus dirbinėlius;
- daryti grupinius darbelius dekoracijas vaidinimui, paveikslus ir kt.;
- nupiešti smulkias detales prie priklijuotų stambių formų;
- kirpti geometrines ir netaisyklingo kontūro formas iš perpus sulenkto popieriaus;
- derinti piešimo ir aplikavimo technikas;
- dekoruoti dideles formas kitos spalvos plėšytais ar karpytais elementais;
- naudoti gamtinę medžiagą;
- lavinti rankos smulkiuosius raumenis, saugiai elgtis su žirkklėmis, nesužeisti savęs ir draugo;
- kirpti pagal savo nupieštus kontūrus nesudėtingas formas, dėlioti siužetą, po to priklijuoti;
- aplikuoti regimos informacijos vaizdus: grafinius ženklus – raides, skaičius, ženkliukus, reklamą;
- pasigaminti įvairių figūrų, po to su jomis vaidinti.

Štapavimas

- pateikti įvairių priemonių, kuriomis galima štapuoti: pagaliuku, trintuku, sagute, kamšteliu, iš bulvės, morkos, kempinės, kartono ir kt. išpjautais štapeliais;
- laisvai eksperimentuoti naudojant skirtingas formas ir spalvas ant popieriaus, medžiagos guašu, akvarele, atrasti skirtingus raiškos būdus;
- pastebėti, tyrinėti žmonių, gyvūnų, paukščių pėdsakus smėlyje, sniege, patiems daryti pėdsakus;
- daryti įvairius gamtos daiktų atspaudus: medžio lapo, akmenėlio, šakelės ir kt.;
- daryti pirštu, plaštakos, pėdos atspaudus dažais ant popieriaus;
- puošti štapuotu ornamentu darbelį iš popieriaus ar kitokios medžiagos;

	<ul style="list-style-type: none"> • išbandyti monotipijos techniką; • štapavimą derinti su piešimu, tapymu, aplikavimu. <p>Lipdymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • eksperimentuoti su įvairiomis medžiagomis: moliu, plastilinu, modelinu drėgnu smėliu, sniegu, ir kt.; • įvairiai formuoti lipdomąją medžiagą: išploti, sulenkti, sulankstyti kraštus, suapvalinti juos, suvolioti rutuliukus, pagalėlius, suriesti juos; • lipdyti įvairias geometrines ir netaisyklingas formas, aplinkos daiktus, siužetus; • puošti lipdinius įspaudimais, brūkšneliais, taškeliais, papildyti smulkiomis detalėmis; • prie nulipdytos formos pridėti įvairias medžiagas, rastas artimiausioje aplinkoje, gamtoje; • išbandyti skirtingus jungimo būdus: iš vieno galo, iš atskirų dalių; • lipdyti grupinius darbelius, išreiškiant literatūros, muzikos ar kitų meno kūrinių įspūdžius; <ul style="list-style-type: none"> • lipdant pavaizduoti siužetą: dvi, tris figūras vienoje plokštumoje; • lipdinį formuoti ant gamtinės medžiagos: akmenėlio, lapelio, žievės, medžio gabalėlio, samanų ir kt.; • dengti plokštumą lipdomąja medžiaga, daryti raižinį; • lipdinukus spalvinti guašu, panaudoti žaidimams, grupės papuošimui. <p>Konstravimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • laisvai veikti su įvairiomis medžiagomis mažoje ir didelėje erdvėje; • įvairiai kaitalioti formų ir erdvės derinius; • daryti žmogaus, gyvūnų, paukščių figūras, įvairius statinius; • konstruoti iš gamtinės medžiagos, medinių, plastmasinių, paraloninių, kartoninių medžiagų ir kt.; • naudoti įvairaus dydžio, formato kartonines dėžes žaidžiant, pridėdant įvairių papildomų medžiagų (siūlų, audinių, buitinių atliekų ir kt.); • konstruoti panaudojant plastiliną, klijus, dažus.
VAIDYBA	<ul style="list-style-type: none"> • žaisti laisvai, spontaniškai, savaip interpretuojant, išreiškiant savo pasaulėjautą, fantazuoti drauge su kitais; • ugdyti estetinį santykį su grupės aplinka, regimųjų vaizdinių, patirties išgyvenimų, įspūdžių kaupimu ir ieškojimu; • ugdyti kalbos jausmą, supratimą apie jos skambumą, grožį, turtinimą, gilinimą; • bandyti mimika, raiškiau judesiu atkurti įsivaizduojamą elgesį; • per vaidybą vystyti bendravimo su bendraamžiais ir kitais vaikais bei suaugusiais ugdymą; • tobulinti emocionalaus, empatiško, kūrybinio bendravimo su partneriu įgūdžius; • žaisti siužetinius žaidimus, atkuriant ir plėtojant siužetą; • ugdyti vaikų savimone, pasitikėjimą savimi, savo gebėjimais; • naudotis turimais bei pasirūpinti trūkstamais žaidimui

	<p>reikalingais daiktais, įrankiais, kostiumais, dekoracijomis ir kt.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • gaminti įvairias lėles ir dekoracijas, pratinti „atrasti“ vaidybai nepritaikytų žaislų, daiktų, konstrukcijų savo improvizacijoms; • gaminti tradicines ir netradicines kaukes įvairioms šventėms, vaidinti su jomis, bandant išreikšti kokius nors ryškesnius bruožus; • skaityti, sekti vaikams pasakas, vaikiškos literatūros kūrinėlius; • skatinti vaidinti trumpas sceneles, vaizdelius pagal literatūrinius, muzikinius, pačių sukurtus siužetus; • kūrybiškai plėtoti auklėtojos pateiktas socialinių žaidimų, lėlių ir dramos vaidybines improvizacijas; • klausytis ir bandyti atlikti tautosakos kūrinėlius, liaudies dainas ir kitą liaudies kūrybą, pajuntant jų skambumą, formą, išraiškos įvairumą; • skatinti vaikus pasirinkti veikėjus pagal savo charakterį bei temperamentą. Vaidinti laisvai, nevaržomai; • siužetus papildyti dainelėmis, kūno judesiais, šokiais, improvizacijomis pagal muziką, kurių išmoko per muzikinius užsiėmimus; • rodyti parengtas vaidybines sceneles draugams, savo ir kitų grupių vaikams, tėveliams švenčių ir koncertų metu; • plėsti socialinio bendravimo patirtį, pratintis laisvai ir kūrybingai bendrauti viešose situacijose; • vaidybą sieti su kita veikla – kūno kultūra, kalba, daile, muzika.
<p>Muzika</p>	<p>Muzikos klausymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrasti natūralių gamtos garsų (paukščių, upelio, griautinio) ir civilizacijos triukšmų (automobilio variklio ūžimo, traukinio bildėjimo, policijos automobilio sirenos) sukeltų ar skleidžiamų nemuzikinių ir muzikinių garsų pasaulį; • išgirsti ir pamėgdžioti gamtoje, artimiausioje aplinkoje girdimus garsus balsu, plojimu, trepsėjimu, taukšėjimu kokiu nors daiktu, muzikos instrumentu; • įsiklausyti ir išreikšti judesiais, kalba, skirtingos nuotaikos muziką (judri, gaudi, energinga, iškilminga, plaukianti); • lyginant skirtingus kūrinėlius, nusakyti muzikos tempą (lėtas-greitas); dinamiką (tyliai-garsiai); tembrą (storai-plonai); nuotaiką (linksma-liūdna); skirti muzikos žanrus (šokis, daina, ratelis); • atpažinti girdėtus kūrinius, pasakyti kas juos atlieka (solistas, choras, orkestras) ir kokiais muzikos instrumentais (būgnelis, dūdelė, pianinas, smuikas, kanklės); • išgyventi ir perteikti muziką įvairiais būdais (dainuoti, šokti, groti, piešti, inscenizuoti, išreikšti mimika, kalba). <p>Dainavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • dainuojant žadinti teigiamas vaikų emocijas, grožio ir gėrio supratimą; • skiepyti meilę ir pagarbą lietuvių liaudies dainoms, intuityviai suvokti jų grožį, savitumą, vertę; • lavinti klausą, mokant dainuoti ritminius ir melodinius pratimus, plėsti balsų diapazonus, dainuoti unisonu, pogrūpiais,

	<p>visa grupe, su pritarimu ir be jo;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pratintis tinkamai kvėpuoti naudojant įvairius žaidimus ir pratimus: „gėlės uostymas“, „bitės dūzgimas“, „pradurto žaislo šnypštimas“; • tyrinėti savo balso galimybes, intuityviai ir sąmoningai jį vertinti, saugoti; • intuityviai pajusti ritmo pulsaciją dainoje, tyrinėti jos dinamiką, tempą, melodijos kryptį ir prie to taikyti savo balsą; • dainuoti „tyliai“ ir „garsiai“, dainavimui pritarti ritminiais judesiais (plojimu, trepsėjimu ir kt.); • pratintis prie dvibalsio dainavimo, pradėti dainuoti sutartines, dainuoti su solistu. <p>Ritmika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Išmėginti įvairias ritmo raiškos galimybes: vaikiškus muzikos instrumentus, gamtinę medžiagą, kūno judesius; • išmėginti išgauti ritmą kūnui nekeičiant padėties erdvėje (siūbuojant, pritupiant ir kt.) bei judant erdvėje (žygiuojant, šokuojant ir kt.); • mokytis individualiai išreikšti muziką judesiais, imituojant ratelio žodinį tekstą ar šokyje vaizduojamų veikėjų veiksmus; • imituoti įvairių gyvūnų charakterius (vilko, lapės, kiškio, meškos, voverytės), judesius, perteikti darbo veiksmus, papročius, šokant tradicinius etninius šokius („Audėjėlė“, „Rugučiai“ ir kt.); • mokytis šokių judesių: eiti, bėgti ratu, suktis į abi puses po vieną ir poromis, savarankiškai sudaryti ratą, mažinti, didinti, savarankiškai keisti ratelio kryptį; • girdint muziką, kurti jai judesius: šokti pakaitiniu, polkos, šoniniu žingsneliu, eiti atbulomis, judesius atlikti grakščiai, šokuose išlaikyti visos grupės darną, rato lygumą; • ugdyti orientaciją erdvėje, judesių koordinaciją; • pratinti berniukus mandagiai pakviesti mergaites šokiui, o jam pasibaigus, palydėti į vietą, padėkoti. <p>Grojimas, kūryba</p> <ul style="list-style-type: none"> • tyrinėti garso išgavimo būdus įvairiais muzikos instrumentais: „gamtos“, savo gamybos, ritminiais ir melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais; • muzikos instrumentais atlikti ritminius pratimus, pritarti savo dainavimui, groti nesudėtingas melodijas; • pasigaminti įvairių ritminių instrumentų; • improvizuoti muzikos instrumentais: kurti melodijas eilėraščiams, saviems tekstams, mįslėms, patarlėms, skaičiuotėms; dainuoti savo, draugų vardus, klausimus-atsakymus; kurti charakterinius judesius.
--	--

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

UŽDAVINIAI:

1. Palaikyti ir skatinti natūralų vaiko domėjimąsi aplinkiniu pasauliu.

2. Sudaryti galimybę vaikui ugdytis vaizduotės ir mąstymo gebėjimus – statyti, konstruoti, dėlioti, atrinkti vienaarūšių ir skirtingų daiktų grupes, sudaryti jų sekas, parinkti porą, tapatinti, matuoti.

3. Padėti atrasti ir perimti įvairius pasaulio pažinimo būdus.

4. Suteikti vaikui galimybę įgyti žinių apie gyvūnus ir augalus, negyvosios gamtos objektus ir reiškinius.

2–3 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
<p>Aplinkos, namų apyvokos daiktai ir žaislai</p> <p>Daiktų dydis, spalva, forma</p> <p>Veiksmai su daiktais</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Supažindinti su artimiausios aplinkos ir namų apyvokos daiktais, žaislais, jų savybėmis, atliekamais veiksmais. • Skirti daiktus pagal pagrindines savybes (spalvą, formą, dydį). • Mokyti vienaarūšius daiktus grupuoti pagal vieną požymį (dydį, formą, spalvą). • Lyginti ir grupuoti panašios formos ir dydžio daiktus, lyginti dviejų kontrastingų spalvų daiktus. • Mokyti skirti daiktų dydį ir juos padalinti, sudėti 3–4 žiedų piramidę. • Mokyti veikti su daiktais, įrankiais, atsižvelgiant į jų formą, padėtį erdvėje. • Žaidžiant su statybine medžiaga, statyti nesudėtingus statinius ir su jais žaisti, panaudojant siužetinius žaislus. • Mokyti pažinti daiktus aplinkoje ir paveikslėlyje. • Sudaryti daiktų, žaislų eiles nuo didžiausio iki mažiausio, ir atvirkščiai. • Tapatinti daiktus tiesiogiai pridedant, pamatuojuant, dedant į įdubimą, išpjovą, ir mintyse: vien apžiūrėjęs pamato, kur jo vieta. • Atpažinti ir naudoti 6 pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, žalią, geltoną, baltą, juodą.
Gyvūnų gyvenimas	<ul style="list-style-type: none"> • Plėsti vaikų vaizdinius apie naminius gyvūnus, paukštelių, žvėrelius bei jų jauniklius. • Parodyti ir pavadinti gyvūnų kūno dalis: galvą, kojas ir kt. • Pamėgdžioti gyvūnų ir paukštelių balsus (katė kniaukia, šuo loja, arklys žvengia, ožka mekena, gaidys gieda ir t.t.), bei imituoti jų judesius (skraido, tupi, lesa, čiulba). • Atpažinti paveikslėlyje nupieštus ar žaislinius šunį, katę, arklį, kiškį, gaidį ir kt., išskirti jų ryškiausias jų savybes (karvė ir ožka su ragais, gaidys su skiautere, kiškio ilgos ausys ir t.t.). •
Augalų gyvenimas	<ul style="list-style-type: none"> • Pažinti daržoves ir vaisius, jų išorinę sandarą, skonį, juos pavadinti. • Pažinti žolę, gėlę, medį, nusakyti skiriamuosius jų požymius.
Negyvosios gamtos objektai ir reiškiniai	<ul style="list-style-type: none"> • Įtvirtinti vaikų vaizdinius apie vandenį, smėlį (sausas smėlis – birus, drėgnas – gerai išlaiko formą). • Stebėti oro permainas įvairiu metų laiku (lyja, šviečia saulė).

UŽDAVINIAI:

1. Sudaryti vaikams sąlygas įgyti bendrą supratimą apie laiką; erdvę; daiktus joje, jų dydį, formą, spalvą, svorį, paviršių; kiekį ir jo žymėjimą skaičiumi; visumą, jos elementus, ryšius, operacijas, struktūras.

2. Ugdyti nuostatą daiktus suvokti kaip žmonių proto ir rankų darbo produktą; nusiteikimą būti protingu vartotoju – prižiūrėti, tausoti, taupyti daiktus.
3. Suteikti vaikui galimybę stebėti, tyrinėti, įgyti žinių apie artimiausioje aplinkoje esančius gyvūnus ir augalus, negyvosios gamtos objektus ir reiškinius.
4. Padėti atrasti ir perimti įvairius pasaulio pažinimo būdus.
5. Padėti įgyti gyvūnų ir augalų globos bei priežiūros įgūdžius.
6. Formuoti aplinkosaugos ir ekologinio darbo įgūdžius.

3–6 metų vaikai

Ugdymo turinio sritis	Ugdymo turinio sudedamosios dalys
Daiktų dydis	<ul style="list-style-type: none"> • Pamatyti modernių daiktų maketų, nuotraukų; • eksperimentuoti su mažiau įprastais daiktais, padedančiais suvokti kai kuriuos reiškinius: su padidinamuoju stiklu, su veidrodžiais, su spyruoklėmis, su projektoriumi ir kt.; • veikti su daiktais, įvertinti jų dydį savo rankos, kūno atžvilgiu: imti mažus, didelius daiktus dviem pirštais, išskėstom rankom; paimti daiktus nuo žemos lentynėlės, spintos, suvokiant savo kūno ir daiktų dydžio skirtumą; • suvokti dydžio pastovumą: manipuluojant vandeniu, smėliu, pupelėmis ir kt., keičiant indų formą, padėti; • suvokti ilgio pastovumą: virvutės ilgis nesikeičia užmezgus mazgą, sulenkus ją per pusę, suraičius; • suvokti tūrio pastovumą: tas pats skysčio, burių medžiagų kiekis įvairios formos, bet to paties talpumo induose; • suvokti ploto pastovumą: įvairios formos paviršius padengtas tuo pačiu kiekiu medžiagos; • suvokti svorio, masės pastovumą: iš to paties kiekio, plastilino, tešlos nulipdyti ilgą ir ploną bei trumpą ir storą lazdelę, jas suvienodinti; • lyginti labai skirtingus ir vienodus daiktus: pagal ilgį, aukštį, svorį, plotį, storį, uždedant vieną ant kito, pridėdant vieną prie kito, iš akies, naudojantis sąlyginiais matais (juoste, lazdele, pėda, plaštaka, sprindžiu, pieštuku, žadintuvu, piniginiu vienetu); • vartoti dydį apibūdinančias sąvokas: ilgas, trumpas; tokio pat ilgio, ne tokio paties ilgio ir kt.
Daiktų formos	<ul style="list-style-type: none"> • Veikti su daiktais, atkreipti dėmesį į jų formą: pilnaviduriai, tuščiaviduriai, kampuoti-nekampuoti, rieda-nerieda; • skirti regėjimo ir lytėjimo pojūčiais figūras bei pavadinti jas: apskritos, kvadratinės, trikampės, stačiakampės, kubo, rutulio formos; • naudoti žinomas formas piešiant, tapant, aplikuojuant, dėliojuant įvairius raštus, vaizduojant daiktus, darant lankstinius, konstruojant; • žaisti didaktinius žaidimus naudojant įvairios formos figūras, statybines detales; • rasti pažįstamų formų daiktus aplinkoje; • grupuoti figūras pagal formą; • grupuoti figūras didėjimo ir mažėjimo tvarka.
Spalva	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisti su įvairių spalvų ir atspalvių žaislais ir daiktais, atkreipiant dėmesį į daikto spalvą, stebėti gamtos spalvas,

	<p>spalvų derinius tautodailėje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • skirti pagrindines spalvas ir atspalvius; • grupuoti daiktus pagal spalvą; • pavadinti pagrindines spalvas: geltona, raudona, žalia, mėlyna, balta, juoda; • pavadinti kai kuriuos atspalvius: pilkšvas, žalsvas, gelsvas ir kt.
Daiktų paviršiaus savybės	<ul style="list-style-type: none"> • Atrasti daiktų pėdsakus: ratų, pėdų, letenų, kūnų ir kt.; geometrinių figūrų atspaudus smėlyje, sniege; • štampuoti, modeliuoti, žaisti su šešėliu; • dėti anspaudus ant popieriaus dažais išteptomis plaštakomis ir rankų pirštais, apvedant pieštuku pirštų ir plaštakos kontūrus; • žinoti paviršiaus savybes: šaltas-šiltas, spalvotas, švelnus-šiurkštus, lygus-grublėtas, apskritas, kvadratinis, trikampis, stačiakampis, keturkampis.
Veiksmai su daiktais ir jų grupėmis	<ul style="list-style-type: none"> • Nustatyti daiktų ir jų grupių tapatumą, vienodumą: surasti paveikslėlius, kuriuose vaizduojama tokios pat sudėties šeima, tokio pat margumo juosta, staltiesė ir kt.; • skirti įvairius raštus ir jų elementus; • nustatyti iš kokių geometrinių figūrų sudaryti skirtingi statiniai, plokštuminės figūros – kaukės, gyvūnų atvaizdai ir kt.; • pastebėti daiktui ar daiktų grupei būdingus požymius, nurodant: išorės požymius – didelis, geltonas, kamuotas ir kt.; daikto paskirtį – vartojamas maistui, skirtas darbui dirbti ir kt.; medžiagą iš kurios jis pagamintas – medinis, odinis, lininis ir kt.; • lyginti daiktus ir daiktų grupes: pridėdant vieną daiktą prie kito ar uždedant vieną ant kito bei pasakant „toks pat“ ar „ne toks pat“; pastebinti ir pasakant kelis požymius, kuriais daiktai skiriasi; pastebinti ir pasakant kuriais jie panašūs – skirtingo dydžio, bet vienodos spalvos; • sudaryti daiktų grupes pagal pasirinktą ar nurodytą požymį; • grupuoti daiktus pagal jų paskirtį, medžiagą, iš kurios jie padaryti; • sudaryti kampelius grupėje – virtuvė, vaistinė, parduotuvė; • išvelgti ir stengtis įvardinti ryšius tarp daiktų, reiškinių ar jų grupių; • žinoti priešingybių ryšius: šilta-šalta, mažai-daug, diena-naktis ir kt.; • žinoti visumos ir dalies santykius: žmogus ir jo veidas, juostos raštas ir jos elementai (geometrinė mozaika, perkirpti paveikslėliai, tautodailės puošybos elementai ir kt.); • žinoti funkcinius ryšius: adata, siūlas, siuvimo mašina – naudojami siuvimui ir kt.; • suvokti nuoseklumo ryšius: paros dalių kaitą (šviesos-tamsos ciklai), mamos buities darbų ritualai, kalendorinių švenčių pasikartojimas, augalo, gyvūno, žmogaus augimo (vystymosi) stadijų kaita; • suvokti priežasties-pasekmės ryšius: augalas auga drėgname

<p>Kiekis ir skaičius</p>	<p>dirvožemyje, kai pakanka šviesos.</p> <p>Perprasti kiekybinį žymėjimą skaičiumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • manipuluoti įvairių daiktų grupėmis (spalvotais pieštukais, akmenukais, šiaudeliais), įgyjant supratimą apie kiekį, vartojant sąvokas vienas, daug, mažai); • įgyti elementarų supratimą apie daiktų grupių lygybę ir nelygybę: nuosekliai uždedant vieną daiktą ant kito; nuosekliai pridėdant vieną daiktą prie kito; skaičiuojant daiktų grupių narius; • įgyti bendrą supratimą kas tai yra labai daug; • perprasti, kaip iš daiktų grupių lygybės padaryti nelygybę, o iš nelygybės – lygybę, atimant arba pridėdant vieną daiktą; • vartoti sąvokas: tiek pat, po lygiai, daugiau, mažiau, kiek, tiek; • skaičiuoti, vartojant kiekinius skaitvardžius: skaičiuoti daiktus iki 10; sąmoningai sudaryti skaičių eilę; įsiminti skaičių seką, perprasti 0 sąvoką; • lyginti gretimus skaičius, nustatyti jų tarpusavio ryšius bei santykius, remiantis konkrečių daiktų grupėmis; • suvokti kiekinę skaičiaus sandarą iš vienetų: 5 – tai 1,1,1,1 ir dar 1; • atlikti monetų keitimo operacijas, parodant kiekvieno skaičiaus sandarą iš vienetų ar kelių mažesnių skaičių; • pažinti skaitmenis nuo 0 iki 10; • mokėti parašyti skaičius nuo 0 iki 10; • žinoti magiškus skaičius – 3,7,9; • spręsti loginius galvosūkius; • suvokti kiekio pastovumą: įvairiai manipuluoti vienos grupės daiktais, suvokiant, kad nuo to elementų kiekis nekinta; • suvokti, kad kiekis nepriklauso nuo daiktų didumo, tarpo tarp jų ir išdėstymo tvarkos; • suvokti, kad kiekis nepriklauso nuo skaičiuojamų objektų prigimties; • suvokti, kad kiekis nepriklauso nuo skaičiavimo krypties. <p>Perprasti kelintinį žymėjimą skaičiumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sudaryti daiktų eiles pagal vieno požymio išreikštumo laipsnį: mažėjančių molinių puodukų eilę; ilgejančių pynimo šiaudelių eilę; • skaičiuoti daiktų eilių narius: nuo 1 iki 10, vartojant kelintinius skaitvardžius; • lyginti kelintinių ir kiekinių skaitvardžių skaičiavimą, atsakant į klausimus: kelintas? kiek iš viso?. <p>Intuityviai suvokti operacijų su daiktų grupėmis prasmę:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sudėties: suprasti ir vartoti terminus: vieną, du pridėti, padėti atgal, ten kur buvo, vienu, dviem, daugiau, kartu su...; • atimties: suprasti ir vartoti terminus: vieną, du atimti, imti atgal, netekti, vienu, dviem, mažiau, be vieno, dviejų...; • daugybos: suprasti ir vartoti terminus: mesti, kristi, nueiti du, tris kartus... ; • dalybos: suprasti ir vartoti terminus: dalyti, suskaidyti į 2,3,4
----------------------------------	---

<p>Orientavimasis erdvėje</p>	<p>lygias dalis; pusė, trečdalis, ketvirtadalis...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laisvai judėti, veikti, intuityviai tyrinėjant supančią erdvę: grupės kambarį (nustatyti savo buvimo vietą jame); darželį (susirasti savo „kaimynus“, ištyrinėti patalpų išsidėstymą), darželio teritoriją (ją tvarkyti) ir kt.; • skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, užpakalį: dešinė, kairė ranka, koja; nosis – priekyje; galva – viršuje; • nustatyti, rodyti ir pavadinti kryptis, orientuojantis į savo kūno padėtį: pirmyn, atgal, kairėn, dešinėn, aukštyn, žemyn; • keisti judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolinį jos žymėjimą: kryptis, maršrutas, atstumas (maršrutas – ratu, vingiais, maršruto plano sudarymas, pėdsekių žaidimai: rasti kelią, kai maršrutas žymimas rodyklėmis ir kt.); • skirti ir išreikšti erdvinius daikto santykius su savimi: prieš mane, už manęs, mano kairėje, dešinėje, šalia manęs, po manimi; • padėti ir perkelti daiktus, orientuojantis į savo kūno padėtį: <ul style="list-style-type: none"> - padėti daiktą savo dešinėje, prieš save, šalia savęs, toli nuo savęs; - dėlioti daiktus dešine ranka iš kairės į dešinę; - smulkius ornamentus piešti iš kairės į dešinę; - sekti pirštu skaitomą tekstą, rašyti spausdintas raides iš kairės į dešinę; • suvokti ir nustatyti daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu: šalia vienas kito, už, prieš, tarp, lygiagrečiai, viduje, išorėje, aplink ir kt.; • grafiškai pavaizduoti daiktų padėtį vienas kito atžvilgiu: sudaryti grupės kambario, aikštelės planą, maketą ir kt.; • orientuotis stalo, popieriaus lapo paviršiuje: piešti lapo viršuje, jo apačioje, dešinėje ir kt.; • suvokti funkcinių erdvės išnaudojimą (uždara, atvira erdvė); • nustatyti garso, regėjimo išpūdžių šaltinį: eiti garso, šviesos šaltinio – paslėpto skambančio daikto link; • skirti gerąją pusę nuo išvirkščiosios: drabužių, tapetų.
<p>Orientavimasis laike</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ugdytis subjektyvų laiko tėkmės pojūtį: suvokti paros laiko tėkmę pagal savo gyvenimo ritmą; skirti atskiras paros dalis, jas pavadinti (diena, naktis, rytas, vakaras); • suvokti parų keitimąsi; vartoti sąvokas: šiandien, vakar, rytoj: (ką veikiu šiandien?, ką veiksiu rytoj?); • suvokti savaitės laiko tėkmę, kaip kasdienybės ir švenčių ritmą, žinoti savaitės trukmę, jos dienų seką; žinoti, kokia savaitės diena šiandien, kokia buvo vakar, kokia bus rytoj; • suvokti metų laikus, jų seką pagal savo gyvenimo ritmą bei kalendorinių švenčių ciklą: aptarti ką mėgsta veikti rudenį, žiemą, pavasarį, vasarą; kokias šventes mėgsta, kada jų sulaukia; • pajusti atskirų laiko atkarpų trukmę: ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę, metus?. Pastebėti objektyvius laiko tėkmės požymius: <ul style="list-style-type: none"> - paros trukmę, jos dalis galima skirti pagal gamtos reiškinius (šviesos-tamsos ciklas): saulė šviečia dieną, nusileido – naktis; teka – rytas; leidžiasi – vakaras;

	<ul style="list-style-type: none"> • suprasti, kad laikas matuojamas: paromis, savaitėmis, metais, minutėmis, valandomis; • skirti metų laikų kaitą pagal pokyčius gamtoje (gyvybės atgimimo ir mirties ciklas): šiltą – šaltą orą; medžius ir kt.; pagal ūkininko tradicinių darbų pobūdį įvairiais metų laikais; • suprasti sąvokas: „mėnuo“, „oro kalendorius“, „sieninis kalendorius“; • įgyti laikrodžio pažinimo pradmenis.
Gyvūnų gyvenimas	<ul style="list-style-type: none"> • Atkreipti dėmesį į gyvūnus, supančius žmogų, pažinti jų gyvenimo sąlygų įvairovę: naminiai gyvūnai, auginami kaimo sąlygomis ir gyvūnai auginami namuose bei laukiniai gyvūnai gyvenantys miške, pievoje, sode, parke, upelyje, tvenkinyje, ore; • patirti, kuo gyvūnai panašūs ir kuo skiriasi: gyvūnų kūno sandara, judėjimo įvairovė (eina, šliaužia, skrenda, plaukia ir pan.), maitinimasis, jauniklių atsivedimo būdas (vieni veda gyvus jauniklius, kiti deda kiaušinius ir pan.), gyvūnų „kalba“ (loja, cypsi, kniaukia ir pan.); elementariai apibendrinti, jungti į tam tikras grupes; • suprasti, kad gyvūnai įvairiai prisitaiko prie savo aplinkos: susiranda sau tinkamo maisto, įsirengia ir susiranda įvairius „namus“, slepiasi nuo priešų; • pažinti jų gyvenimo sąlygų įvairovę, prisitaikymą prie metų laikų kaitos: išskrenda į šiltuosius kraštus, užmiega žiemos miegu, prisitaiko prie žiemos sąlygų; • pajusti žmogaus ryšį su gyvūnija.
Augalų gyvenimas	<ul style="list-style-type: none"> • Stebėti, tyrinėti ir pažinti gėlyno, sodo, pievos, miško, daržo, vandens augalus; • žinoti augalų išorinę sandarą; • suvokti ir pažinti augalų įvairovę, juos lyginti, rūšiuoti, grupuoti: žolės, gėlės, uogos, grybai, daržovės, krūmai, medžiai; • suprasti, kad augalai skiriasi spalva, lapų forma, paviršiaus savybėmis, ūgiu, savo dalimis (vieni turi šaknis, kamieną ar stiebą, lapus, žiedus, sėklas; kiti – šaknis, kotą, kepurę), augimo tempu ir prisitaikymu prie metų laikų kaitos; • suprasti augalų gyvybės ratą (augimo nuoseklumas, būtinos sąlygos jiems augti ir vystytis, priežiūra); • stebėti ir tyrinėti įvairius augalų augimo tarpsnius: dygimas, augimas, žydėjimas, nykimas; • pajusti žmogaus ryšį su augalija (aprranga, maistas, vaistai, grožis); • perimti tradicinio požiūrio į augaliją elementus (augaliniai motyvai tautodailės ir tautosakos kūrinuose) ir juos panaudoti savo meninėje kūrybinėje veikloje; • pajusti atsakomybę už šalia esančius bei nykstančius augalus; • perimti tradicinio požiūrio į augaliją elementus (augaliniai motyvai tautodailės ir tautosakos kūrinuose) ir juos panaudoti savo meninėje kūrybinėje veikloje; • pajusti atsakomybę už šalia esančius bei nykstančius augalus; • rinkti gamtinę medžiagą, ją tyrinėti, grupuoti ir panaudoti

Negyvosios gamtos objektai ir reiškiniai	savo veikloje. <ul style="list-style-type: none"> • Stebėti ir tyrinėti kai kuriuos negyvosios gamtos objektus (vanduo, smėlis, sniegas, dirvožemis) bei reiškinius (giedra, lietus, vaivorykštė, griaustinis, žaibas, šerkšnas ir pan.); • suvokti gamtos reiškinių pavojingumą žmogui (potvyniai, žemės drebėjimai, sausros ir pan.); • žinoti gamtos paminklus, saugotinas ir globotinas vietas (akmenys, medžiai ir pan.); • susipažinti su įvairiais vandens telkiniais: upės, ežerai, Baltijos jūra, vandenynai. Kaupti informaciją apie vandens savybes, jo reikšmę žmogaus, augalų, gyvūnų gyvenime; • pastebėti akivaizdžius oro ir klimato reiškinių pasikeitimus visais metų laikais; suvokti aiškų, nuoseklų, dėsningumą, priežasties ir pasekmės ryšį; • stebėti augalų, gyvūnų, žmogaus keitimąsi įvairiais metų laikais; • domėtis dangaus kūnais (saulė, mėnulis, žvaigždės) ir jų poveikiu augalams, gyvūnams, žmogui.
---	--

UGDYMO METODAI

Vaikų ugdymo(si) metodai atspindi veiklos būdus, stimuliuojančius ir nukreipiančius pačių vaikų aktyvią veiklą, apjungiančius pedagogų ir vaikų bendras pastangas tikslo siekime. Tai:

* Žaidybinais metodai skatinantys vaikų interesą, teigiamas emocijas, padedantys formuoti socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą;

* Vaizdiniai metodai nukreipti į vaizdinių apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius tikslinimą.

* Praktiniai metodai, kurių pagalba vaikams padedama per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką, išmokti vienu ar kitu veiksmu ir pan.

* Žodiniai metodai (pasakojimas, pokalbis), suteikiantys galimybę perduoti informaciją;

* Kūrybiniai metodai, sudarantys sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

Metodai nėra statiški, jie papildomi, atnaujinami atsižvelgiant į vaikų norus, pedagogų sumanymus, vietas, šeimos rekomendacijas, pedagogų gerą patirtį.

UGDYMO PRIEMONĖS

„Drevinuko“ mokyklos-darželio aplinka aprūpinta įvairiomis priemonėmis, skatinančiomis vaiko aktyvumą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti. Erdvės vaikų veiklai ir priemonės išdėstytos orientuojantis į vaikų interesus, kylančius sumanymus, žadina savaiminį perėjimą nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Ugdymo(si) priemonės – tikslingos, veiksmingos, ekonomiškos, įvairios ir keičiamos pagal galimybę. Tai:

* Vaizdinės ugdymo(si) priemonės;

* Žaidimų ir kūrybos priemonės bei medžiagos;

* Įranga;

* Informacinės priemonės.

UGDYMO FORMOS

Ikimokykliniame amžiuje pagrindinė ugdymo(si) forma yra įvairi vaikų veikla. Tai:

* Visos grupės veikla: žaidimai, ryto ir popietės ratas, vaikų sveikatinimo(si) ir atsipalaidavimo valandėlės, muzikos ir kūno kultūros valandėlės, varžybos, renginiai, šventės, projektinė veikla, dalyvavimas edukacinėse programose.

* Veikla grupelėse: žaidimai, bendri kūrybiniai darbai-projektai, tyrinėjimai, diskusijos, kalbos korekcijos valandėlės.

* Individuali veikla: savarankiška vaiko veikla ir žaidimai; individualių gebėjimų lavinimo užsiėmimai; loginės ir rašto pradmenų bei kalbinės pratybos; lavinamoji veikla ant kilimėlių ir prie staliukų; individualus bendravimas su auklėtoja ir kitais specialistais.

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimai – tai gyvenimo ir ugdymo(si) realybėje įgytos kompetencijos (vaiko vertybinės nuostatos, gebėjimai, supratimas, patirtis). Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Vaiko ugdymo pasiekimai vertinami:

- pradėjusio lankyti grupę vaiko, siekiant jį pažinti;
- naujų mokslo metų pradžioje, siekiant pažinti vaikus bei nustatyti ugdymo uždavinių modifikaciją grupei, kiekvienam vaikui, numatyti tolesnio ugdymo(si) gaires, pritaikyti savo ugdymo planus grupei bei numatyti specialias paslaugas vaikams;
- mokslo metų pabaigoje, vaiko pasiekimus susiejant su ugdymo programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimu.

Prireikus atliekamas tarpinis vaiko pasiekimų vertinimas mokslo metų eigoje, siekiant nustatyti pokyčius, vaiko pažangą per tam tikrą laiką ir informuoti tėvus (vadovus, pedagogus).

Pagrindinis vaiko ugdymo pasiekimų vertintojas – grupės auklėtojas. Pasiekimus vertina ir kiti įstaigos specialistai – logopedas, meninio ugdymo pedagogas bei mokyklos-darželio vadovai. Vertinimo procese gali dalyvauti ir ugdytinių tėvai. Vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų gerą vaiko savijautą ir skatintų ugdymą(si), t.y. padėtų vaikui išgyventi sėkmės jausmą ir motyvuotų toliau ugdytis.

Vaiko individualūs pasiekimai aptariami su tėvais asmeninių pokalbių metu. Tėvams informacija apie vaiką pateikiama jiems suprantama kalba. Informacija apie vaiko individualius pasiekimus neviešinama. Apibendrinti duomenys aptariami grupiniuose tėvų susirinkimuose. Vaikų su kalbos sutrikimais apibendrinti duomenys aptariami Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose. Vertinimo rezultatai panaudojami planuojant tolesnį ugdymą siekiant įgyvendinti numatytus uždavinius.

Vaiko pasiekimai vertinami ne specialiai sukurtose, bet realaus kasdienio gyvenimo situacijose. Vertinimas atliekamas pastoviai stebint vaiką kasdieninėje veikloje, analizuojant kūrybos darbelius, kalbantis su vaikais ir jų tėvais. Vertinama socialinės, kultūrinės, pažinimo, kalbos, dailės, muzikos, vaidybos, kūno kultūros ir kitos ugdymo sritys. Visa tai fiksuojama, kaupiama bei saugoma „Vaiko aplanke“.

Aplanke kaupiami: vaiko dailės ir kiti darbeliai, savos gamybos knygelės, žodinė kūryba bei rašytinės kalbos pavyzdžiai (jo paties sukurti eilėraščiai, pasakojimai, pasakėlės, dainelės, įdomesni žodžiai, frazės, mintys), samprotavimai, išsakytos idėjos, foto nuotraukos ir kitokia medžiaga; įvairios vaiko veiklos stebėjimo užrašai; specialistų komentarai; tėvų pastebėjimai; atsiliepimai apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymo perspektyvą.

NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas 2003 m. birželio 17 d. Nr. IX–1630
2. Vaiko gerovės koncepcija.
3. Rekomendacijos savivaldybėms dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. birželio 25 d. įsakymas Nr. ISAK-918 (Žin., 2003, Nr. 69-3147)
4. Lietuvos higienos norma HN 75:2002 „Ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Higienos normos ir taisyklės“ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. 102 (Žin., 2002, Nr. 27-968)
5. Lietuvos švietimo koncepcija. – V.: Leidybos centras, 1992.
6. Lietuvos švietimo klasifikacija. – V.: ŠMM, 1999.
7. Vaikų teisių konvencija. – Lietuvos nacionalinis UNICEF komitetas, 2000.
8. Lidija Ušeckienė XXa. pedagogikos kryptys ir švietimo sistemos. VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2003
9. Antanas Maceina. Raštai VIII tomas. – V.: Mintis, 2002.
10. Monkevičienė O. Užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo programų modeliai // Vėrinėlis. Knyga auklėtojai. II dalis. – V.: Leidybos centras, 1995. – P. 6-9.
11. Monkevičienė O. Naujojo ugdymo turinio bei kūrybinio jo įgyvendinimo būdų psichologinės-pedagoginės ištakos. – Vėrinėlis. Knyga auklėtojai. I dalis. – P. 78 – 82.
12. Monkevičienė O. Reformuojamo ikimokyklinio ugdymo turinio sudarymas ir diegimas // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. – V.: Leidybos centras, 1999. – P. 51 – 57.
13. Gražienė V. Kai kurie ikimokyklinio ugdymo praeities ir dabarties santykio aspektai // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. – V.: Leidybos centras, 1999. – P. 20 – 23.
14. Šeibokienė G. Ikimokyklinis ugdymas: kur esame ir kur link eisime // Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. – V.: Leidybos centras, 1999. – P. 47- 50.
15. Leščiuikaitienė V. Tėvų, pedagogų ir specialistų bendradarbiavimas rengiant individualiąsias programas // Sudėtinga vaikystė. – V.: LPKI, 1998. - P. 64-78.
16. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. – V.: Leidybos centras, 1993.
17. Vaikų darželio programa “Vėrinėlis”. – V.: Leidybos centras, 1993.
18. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. – V.: Eugrimas, 1998.
19. Adaškevičienė A. Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa. – 1996.
20. Monkevičienė O. Palačionienė L. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų socialinių įgūdžių ugdymo ir žalingų įpročių prevencijos programa. – V., 2003.
21. Piliuvienė A., Dailidienė N., Jakučiušienė D., ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvenamosios įgūdžių ugdymo programa. – V.: Leidybos centras, 1997.
22. Universaliosios sveikatos ugdymo bei rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa. – V., 2000.
23. Veršėkienė O. Marcinkas F., ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. – 1995.
23. www.smm.lt
24. www.google.com
25. Juodaitytė A. Pedagoginių sistemų sampratos problema // Vaikas šeimoje ir darželyje : konferencijos medžiaga. - Klaipėda, 1993, p. 84 - 85.

TURINYS

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS	1
II SKYRIUS. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	2
III SKYRIUS. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	3
IV SKYRIUS. UGDYMO TURINYS	3
SOCIALINĖ KOMPETENCIJA	4
SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA	7
KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA	12
MENINĖ KOMPETENCIJA	14
PAŽINIMO KOMPETENCIJA	20
UGDYMO METODAI	27
UGDYMO PRIEMONĖS	27
UGDYMO FORMOS	27
V SKYRIUS. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	28
NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	29